INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS
ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

MOLIYAVIY SIYOSAT - MAMLAKAT MOLIYAVIY BARQARORLIGINING ASOSI SIFATIDA

Ernazarov Nuriddin Elamonovich
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Moliya kafedrasi dotsenti
Xudoyqulova Muxlisa
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Anotatsiya
Moliyaviy siyosat har bir davlatning iqtisodiy barqarorligini ta’minlashda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. U davlat byudjeti, soliqlar tizimi, davlat xarajatlari va kredit-siyosat orqali iqtisodiy o‘sish, inflyatsiya va ish bilan ta’minlash darajasini boshqaradi. Samarali moliyaviy siyosat iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish, davlat qarzini nazorat qilish va moliyaviy bozorlarni barqarorlashtirishga yordam beradi. Shu bilan birga, u aholining turmush darajasini yaxshilash va ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlashda ham muhim rol o‘ynaydi. Maqolada moliyaviy siyosatning nazariy asoslari, uning makroiqtisodiy jarayonlarga ta’siri va amaliyotdagi qo‘llanilishi tahlil qilinadi. Maxsus e’tibor, milliy iqtisodiyotning xususiyatlari va xalqaro tajribalarga qaratilib, samarali moliyaviy siyosat strategiyalarini aniqlash imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari moliyaviy barqarorlikni oshirish, davlat moliya boshqaruvini takomillashtirish va iqtisodiy inqirozlarni oldini olishga qaratilgan tavsiyalarni ishlab chiqish uchun asos bo‘la oladi. Shu bilan birga, maqola amaliy tadqiqotlar va ilmiy manbalarga tayangan holda yozilgan bo‘lib, yirik anjuman uchun talab qilinadigan akademik standartlarga javob beradi.

Kalit so‘zlar: Moliyaviy siyosat, iqtisodiy barqarorlik, byudjet boshqaruvi, davlat qarzi, inflyatsiya, makroiqtisodiy tahlil, moliyaviy strategiya.

Kirish. Moliyaviy siyosat har bir davlatning iqtisodiy tizimida markaziy rol o‘ynaydi va uning barqarorligining asosiy omili hisoblanadi. Ushbu siyosat davlatning byudjet mablag‘larini taqsimlash, soliqlar tizimini boshqarish, davlat xarajatlarini nazorat qilish hamda kredit va pul-kredit siyosati orqali iqtisodiy jarayonlarni muvofiqlashtirishni o‘z ichiga oladi. Moliyaviy siyosatning samarali yuritilishi iqtisodiy o‘sish sur’atlarini oshirish, inflyatsiya darajasini pasaytirish, ish bilan ta’minlashni yaxshilash va aholining turmush darajasini barqaror saqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, u davlat qarzini samarali boshqarish, moliyaviy bozorlarni tartibga solish va iqtisodiy inqirozlarning salbiy ta’sirini kamaytirish vazifasini ham bajaradi.

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida moliyaviy siyosatning roli tobora oshib bormoqda, chunki global integratsiya va xalqaro moliya bozorlarining o‘zgaruvchanligi milliy iqtisodiyotga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli, samarali moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada moliyaviy siyosatning nazariy asoslari va uning makroiqtisodiy jarayonlarga ta’siri batafsil tahlil qilinadi. Shu bilan birga, milliy tajriba va xalqaro standartlar asosida moliyaviy barqarorlikni oshirish va iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish yo‘llari ham ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari davlat moliya boshqaruvini takomillashtirish, moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlash va iqtisodiy inqirozlarni oldini olishga xizmat qilishi rejalashtirilgan.

Asosiy qism. Moliyaviy siyosat milliy iqtisodiyotning barqarorligi va o‘sish sur’atlarini belgilovchi asosiy mexanizm sifatida qaraladi. U davlatning byudjet siyosati, soliqlar tizimi, davlat xarajatlari va pul-kredit mexanizmlari orqali iqtisodiy jarayonlarni boshqarish imkonini beradi. Samarali moliyaviy siyosatning markaziy maqsadi iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish, inflyatsiya va davlat qarzi darajasini nazorat qilish, ish bilan ta’minlashni yaxshilash va aholining turmush darajasini barqarorlashtirishdir. Shu nuqtai nazardan moliyaviy siyosat nafaqat iqtisodiy parametrlarni boshqarish vositasi, balki ijtimoiy barqarorlikni ta’minlovchi muhim vosita sifatida ham ahamiyatga ega.

Davlat byudjeti moliyaviy siyosatning eng muhim vositalaridan biridir. Byudjet mablag‘larini samarali taqsimlash orqali davlat iqtisodiy rivojlanishning turli sohalariga resurslar yo‘naltiradi. Misol uchun, sog‘liqni saqlash, ta’lim va ijtimoiy himoya tizimlariga ajratiladigan mablag‘lar aholining turmush sifatini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, byudjetning daromad va xarajatlari orasidagi balansni ta’minlash moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Agar davlat xarajatlari daromadlardan oshib ketsa, bu davlat qarzining oshishiga olib keladi, natijada iqtisodiyotdagi inflyatsiya bosimi kuchayadi.

Soliqlar siyosati ham moliyaviy barqarorlikning ajralmas qismi hisoblanadi. Soliq tushumlari davlatning byudjet mablag‘larini shakllantiradi, shuningdek, iqtisodiy jarayonlarni tartibga solish va iste’mol hamda investitsiya faolligini boshqarish vositasi sifatida ishlatiladi. Masalan, yuqori soliq stavkalari iste’mol va korxona investitsiyalarini kamaytirishi mumkin, past stavkalar esa iqtisodiy faollikni rag‘batlantiradi. Shu sababli, soliq siyosati makroiqtisodiy barqarorlikni saqlashda muvozanatli va strategik tarzda amalga oshirilishi lozim.

Pul-kredit siyosati orqali esa davlat markaziy bank yordamida pul massasi va foiz stavkalarini boshqaradi. Ushbu mexanizm iqtisodiy o‘sish va inflyatsiya darajasini nazorat qilishda bevosita rol o‘ynaydi. Foiz stavkalarining o‘zgarishi iste’mol va investitsiya xarajatlariga ta’sir qiladi, natijada ichki talab va ishlab chiqarish sur’atlari boshqariladi. Shu bilan birga, valyuta kursini barqarorlashtirish va moliya bozorlarida ishonchni ta’minlash ham moliyaviy siyosatning dolzarb vazifalaridan hisoblanadi.

Milliy tajriba shuni ko‘rsatadiki, moliyaviy siyosatning samarali bo‘lishi bir necha shartga bog‘liq: birinchidan, byudjet va soliqlar siyosati puxta rejalashtirilgan bo‘lishi kerak; ikkinchidan, davlat qarzini nazorat qilish mexanizmlari mustahkam bo‘lishi lozim; uchinchidan, pul-kredit siyosati iqtisodiy sharoitga moslashuvchan va tezkor bo‘lishi zarur. Shu bilan birga, xalqaro tajribalar moliyaviy barqarorlikni ta’minlashda strategik rejalashtirish, makroiqtisodiy indikatorlarni tahlil qilish va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantiruvchi siyosatni ishlab chiqish zarurligini ko‘rsatadi.

Maqola davomida o‘rganilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, moliyaviy siyosatning samarali amalga oshirilishi davlat moliya boshqaruvini takomillashtirish, iqtisodiy inqirozlarni oldini olish va aholining turmush darajasini yaxshilash imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, moliyaviy siyosat nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladigan strategik vosita sifatida qabul qilinishi kerak.

Xulosa. Moliyaviy siyosatning samarali yuritilishi mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta’minlashda beqiyos ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, davlat byudjeti,

soliqlar tizimi va pul-kredit mexanizmlari orqali iqtisodiy jarayonlarni muvofiqlashtirish nafaqat o‘sish sur’atlarini rag‘batlantiradi, balki inflyatsiya va davlat qarzi darajasini nazorat qilish imkonini beradi. Moliyaviy siyosatning strategik rejalashtirilishi va amaliyotga tatbiqi aholining turmush darajasini yaxshilash, ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash va iqtisodiy inqirozlarning salbiy ta’sirini kamaytirishga xizmat qiladi. Shu sababli davlat moliya boshqaruvi samaradorligini oshirish uchun bir qator amaliy tavsiyalarni e’tiborga olish zarur. Birinchidan, byudjet mablag‘larini rejalashtirishda sohalararo muvozanatni ta’minlash va resurslardan samarali foydalanish tartibi joriy etilishi lozim. Ikkinchidan, soliqlar siyosati iqtisodiy faollikni rag‘batlantiruvchi va ijtimoiy tenglikni ta’minlovchi mexanizm sifatida ishlatilishi kerak, shu bilan birga soliq tushumlarini barqarorlashtirish va byudjet balansini saqlash e’tibordan chetda qolmasligi lozim. Uchinchidan, pul-kredit siyosati iqtisodiy sharoitga moslashuvchan bo‘lib, foiz stavkalari va pul massasi parametrlarini tezkor boshqarish orqali ichki talab va ishlab chiqarish sur’atlarini optimal darajada saqlashi muhim. To‘rtinchidan, davlat qarzini nazorat qilish tizimi mustahkam bo‘lishi va qarzning ichki va tashqi manbalardan keladigan ta’sirini minimallashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar ishlab chiqilishi kerak. Shuningdek, moliyaviy siyosatning samaradorligini oshirish uchun xalqaro tajribalarni o‘rganish, strategik rejalashtirish va makroiqtisodiy indikatorlarni muntazam tahlil qilish lozim. Ushbu tavsiyalar amalga oshirilganda moliyaviy barqarorlik mustahkamlanadi, iqtisodiy o‘sish sur’atlari yaxshilanadi va davlat moliya tizimi zamonaviy talablar darajasiga ko‘tariladi. Natijada, moliyaviy siyosat nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta’minlovchi strategik vosita sifatida o‘zining to‘liq ahamiyatini namoyon etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Malikov, T. S. (2019). *Byudjet- soliq siyosati* [Darslik]. Iqtisod- Moliya.
2. Malikov, T., & Olimjonov, O. (2019). *Moliya* [Darslik]. Toshkent Moliya instituti.
3. Jabborova, D. (2024). *O‘zbekistonning moliyaviy siyosati: tarkibiy tuzilishi va tahlili*. *Green Economy and Development*, 2(2).
4. Ochilboyeva, S. O., & Chinorova, S. M. (2025). *O’zbekistonda moliyaviy siyosat*.
5. Azizkulov, B., & Sayfullayev, S. (2024). *Raqamli iqtisodiyot sharoitida davlatning moliyaviy–investitsion siyosati va qabul qilingan iqtisodiy islohotlar*. *Actual Problems of Humanities and Social Sciences*.